

A régi főgyerm. épülete a templom és a főutak egy részével

*Mag. Halász László. Széchenyi tér
26. 209*

A Széchenyi tér tanulmány folytatása a képen a tér 1884 előttről

A Győr Széchenyi tér tervezett átalakításáról:

Jelen tanulmány a korábbiakban 2008. november 13-án elkészült és többek birtokában lévő anyag kiegészítése. Az akkori tanulmány mondanivalója változatlan, jelenleg mindössze néhány, a korábbiakban nem szerepeltett ténnyel, dokumentáló képpel és szöveggel egészült ki. A jelenlegi és korábbi tanulmányokhoz nyújtott segítségükért külön köszönetet szeretnék mondani Bana Józsefnek a Győr Városi Levéltár igazgatójának, Borbély Jánosnak a Győr Városi Levéltár főmunkatársának, Perger Gyulának a Xantus J. Múzeum igazgatójának és valamennyi a munkát segítő munkatársának és végül, de nem utolsósorban Nagy István fotográfusnak, helytörténeti kutatónak.

1./ A „Kuhén” díszkút :

-A kút az 1830-as években látták el díszes, copf stílusú felépítményével, 1892-ben elbontották, mivel felújítására nem szántak pénzt. Az elbontás másik oka, hogy a kút talapzatára az akkori városatyák megemlékező szöveget szántak volna, melyen Győr várossá és szabad királyi várossá válásának kívántak emléket állítani. A szövegben megegyezni nem tudván, a kút felépítményét sorsára hagyták, oly annyira, hogy azt végül el „kellett” bontani. Az elbontás költségei alacsonyabbak voltak, mint a felújítása. Egyébként a Városi Levéltár anyagai között a dokumentumok megtalálhatók, másolatban jómagam is rendelkezem azok kivetítésével. A kút, mint alépítményt eltömedékeltek. A „KUHÉN” -féle díszkút markáns téreleme volt a Széchenyi térnek, hiánya ma is érezhető. Az elmúlt hónapokban többször szóba került esetleges visszaállítása. Jelenleg a kérdést elvetették, mivel úgymond módosított terv kellene felépítéséhez. A kút közvetlen környezetében volt az egyes források által említett, úgynevezett „török börtön”, lehet, hogy nem ott, ahol a tanulmány azt tudni véli. Mindenesetre a 2000-es feltárás alkalmával Tomka Péterék váltig állították, hogy a Mária oszlop mellett ezen építmény alapfalait találták meg. Ez azonban ellentmond a török börtön jellegzetes kialakításának, „mazmorra” jellegének. Ez a börtön típus ugyanis nem egy föld alatti boltozott pincéhez volt hasonlatos, hanem olyan szűk tömlőc, melyben a rabok csak a felső testüket és karjukat mozgathatták. Efelett egy kis építmény is állt, mely kerek kút jellegű volt. Vélhetően e helyen történt 1833-ban a sikertelen artézi kút fúrás is. (Valló)

-A kút a Mária oszlop és a tér közepi (volt gáz lámpa)kandeláber vonalában volt, a kandelábertől azonos távolságban, mint a Mária oszlop, de a Jedlik Á. utca felőli téroldalon.

- A kút helyreállítása az 1999-2000-es térburkolati terveken szerepelt, a jelenleg regnálón nem. Az eredeti kúthely alapjai valószínűleg nem lettek elbontva, így azok könnyen, az aszfaltréteg eltávolítása után napvilágra hozhatók. Ennek régészeti vonatkozása a beavatkozás mélysége miatt nincs.

- A beavatkozással feltérképezhetővé válik a régi kútalappal érintett terület, így nem fordulhat elő, mint jelen esetben, hogy közmű nyomvonalat és utcabútor alapozást terveznek rá.

- Tegyük fel a kismértékű, lokalizációs feltárás (aszfaltréteg felszedés kb 8,0 m²-es területen és 25 cm mélységben) nem történik meg, és az oda tervezett utcabútorok, közművek alépítményi illetve földmunkái során kerül elő a régi kútalap. Ebben az esetben a kivitelezőket kényszerítjük improvizálni, vagy állítjuk számukra megoldhatatlan feladat elé. Ezt el kell kerülni.

Már most egyeztetni kellene a Kulturális Örökségvédelmi Hivatal munkatársaival, a kivitelezés közben előforduló Vis major helyzet feloldhatatlan mivoltát megelőzve.

2./ Díszkút közművei:

- Amennyiben a díszkút jelen állapotban mégsem lesz megvalósítva, nem szabadna annak jövőbeli megvalósíthatóságát megakadályozni.
- Ha arra a helyre ahol a kút alapjai vannak nem vezetjük oda a víz, csatorna illetve elektromos kábelt, akkor hosszú időre, évtizedekre elvettük a díszkút megvalósításának lehetőségét. Unokáink sem lesznek lehetőség birtokában egy vasbeton aljzattal biztosított, díszkő burkolattal ellátott terület nagy területen való megbolygatásának. Hiszen ebben a helyzetben nemcsak a díszkút, hanem a hozzá csatlakozó közművek leendő helyét is meg kell bolygatni, irreális többlet-költség árán.

3./ Szükséges beavatkozás:

- Ezek alapján a szükséges közműnyomvonalakat fedvény-terv formájában el kell készíttetni (víz, csatorna, elektromos kábel), ez nem jelent tervmódosítást, tehát idővesztéséget sem. Ezzel párhuzamosan a rossz helyre tervezett nyomvonalakat ki kell javítani, amíg nem késő (nehogy a kivitelezés közben kelljen korrigálni).
- A díszburkolat aljzatának elkészítése előtt a szükséges közműveket le kell fektetni, a szükséges csatlakozások biztosításával.

4./ Tervmódosítás:

A tervezett szökőkút területén ismét előkerült egy régi, leboltozott kút, mely valószínűleg nem háborgatható. Az Építész Kamara által szervezett Lloyd épületlátogatás során ugyanilyen kutat láttunk az épület pinceszintjén, mely az ott elhangzottak alapján bemutatásra kerül majd, az épület átépítése során. Ugyanitt volt látható a Lloyd alatti egykori káptalani pincék egy része, boltozataik megmaradt szakaszai. A tanulmány első részében foglaltak ezzel lényegében igazolást nyertek. Tegyük azonban fel, hogy a tér területén lévő leboltozott kút is megváltoztathatatlan elem, azaz huzamos meglétével számolni kell. Ebben az esetben az oda tervezett, burkolat felszínből „feltörő” szökőkút tervein is korrigálni kell, legalábbis a víz-gépészeti alépítmények és berendezések tekintetében. Emiatt, valamint a „Kuhén” ivókút alapjaira tervezett utcabútorok újragondolási szükség-szerűsége miatt amúgy is módosított tervet kellene beadni, a térre. Ekkor ismét fel kell, hogy merüljön az egykori díszkút helyreállítása, így azt is be kell építeni a tervmódosításba. Így a probléma önmagát oldja meg, de már most gondoskodni kell a díszkút felépítményének terveztetéséről.

A fényképen bemutatott egykori díszkút a fotogrammetria mai korszerű módszereivel egészen hűen reprodukálható. Elég a módszerhez a spontán képen ma is fellelhető, mérhető egyetlen képi és valós adat. A többi elem ezen módszerrel mérethelyesen állítható vissza, ez a módszer már mintegy 40 éve ismert és használt, persze vannak ettől korszerűbb eljárások is, azaz mérnök-műszaki akadály itt nem merülhet fel.

A korabeli anyaghasználatra pedig jól utalnak a korabeli képek, amúgy sincs sok választék. A létesítés korára, a 19. század első felére városunkban a díszítő kőburkolatok közül a tardosi vörös mészkő (vörös márvány), a lajtai, fertőrákosi mészkő kerülhetett szóba. A fertőrákosi kőbánya helyett ma javasolható az azonos értékű margitbányai, vagy süttöi mészkő.

A kút, mint a tér díszé 1884 körül, vonalban van a dísz kandeláberrel és a Mária oszloppal, tökéletesen kiegyensúlyozva a teret. Egyébként érthetetlen bizonyos körök ellenállása a díszkút újraépítéssel kapcsolatban.

A hagyományos és helyreállítható térelemek a tér amúgy veszni látszó patináját segítenének újraéleszteni. Másrészt tudjuk, hogy a díszkút ünnepi alkalomra készült volna, talapzatán címerekkel, szövegekkel. Ma ezzel a módszerrel megjeleníthetővé tudná tenni városunk az érte munkálkodók neveit, a kút újraépítése pedig igazán ünnepelni való alkalom volna.

Más a helyzet az úgynevezett „török-börtönnel”.

Forrásaim szerint ilyen jellegű építményről csak két helyen tudunk Európában, amennyiben igaz itt és Firenzében. Amennyiben a díszkút alapjai, annak eltömegedett korábbi középkori alépítménye a burkolat eltávolítása után napvilágra kerül, akkor az elmélet a török börtönnel kapcsolatban is igazolást nyer. Akkor pedig feltárás és annak eredményei után a bemutatás is szükségessé válik. Itt bevethető lenne a sokak által helyeselt, üveg felületes zárás, de elgondolkodtató lehet a zárófödémes megoldás is, a szintben történő látogathatóság érdekében.

5./ A tér közepi dísz-kandeláber:

A „régiségek” közül a kevés olyan elem egyike, amely még ma is látható. Érdekes a felújítás során újra gázüzeművé tenni, hiszen ez volt Győr első városi gázzal működtetett műtárgya. Így újra gázzal való kivilágítása egy csekély összegű beavatkozás árán turista-csalogató látványosság is lehetne.

6./ A Mária oszlop helyzete:

A hagyományos térelemek közül megcsonkítva ugyan, de legalább megmaradt.

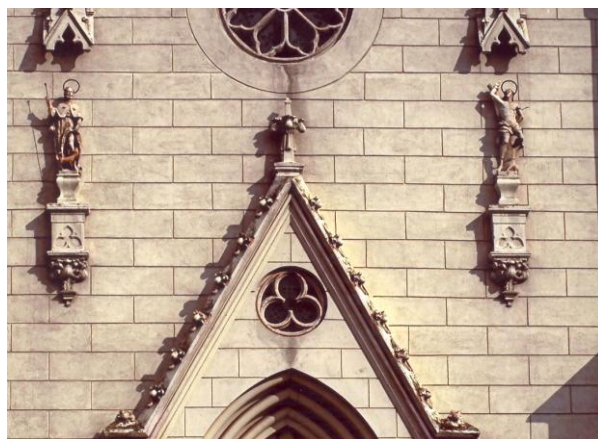
Szent Sebestyén

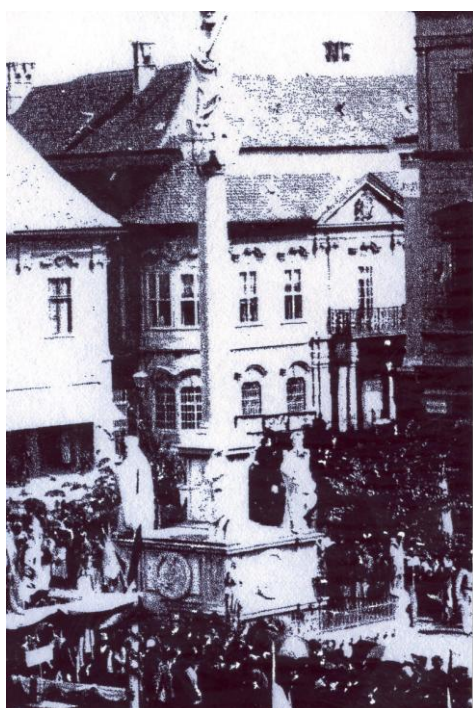
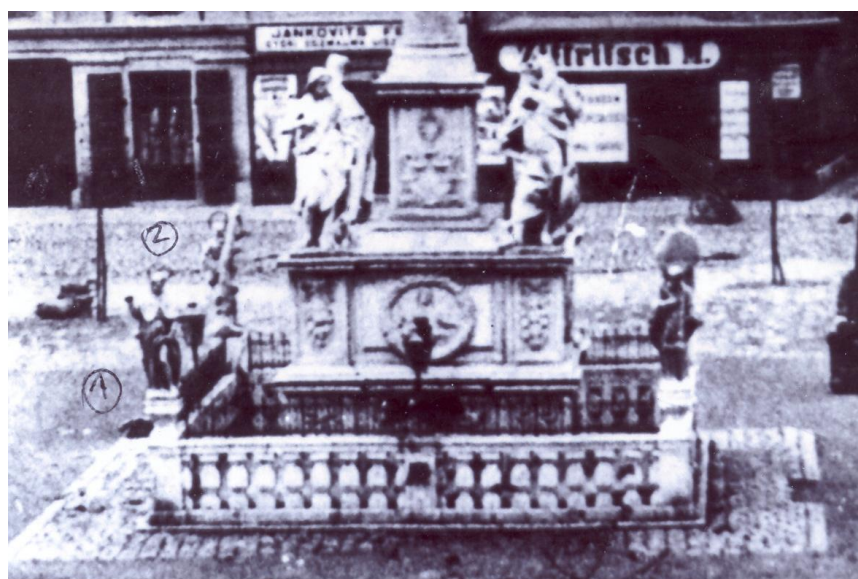
Szent Rókus

A szárazvámi neogótikus templom az 1904-ben ide helyezett győri szobrokkal, melyek a Mária oszlop alsó kőkorlátjának sarkain álltak. Eltávolításuk 1896-ban történt, a szobor restaurálása alkalmával. Az eltávolítás indoka volt, hogy, a szobrok nem egy építési periódusban készültek a központi szobrokkal és azokkal nem stílus-azonosak. Ez egy egyéni vélemény volt a restaurátor részéről mégis elégnak bizonyult a soha vissza nem tértelemhez. Kár, mert ha úgy vesszük akkor a szobrokkal együtt épült kőkorlát sem stílus-azonos, mégis megmaradt.

A templom főhomlokzata a szobrokkal.

A Mária oszlop teljes kiépítettsége az 1890-es években.
A képeken jól láthatóak a hiányzó szentek: Szent Sebestyén, Szent Rókus, Xavéri Szent Ferenc és az Immaculata, de ugyancsak jól látható a dísrács és a dísz mécses-tartók is. A szobrok és kiegészítők hiánya ma is érezhető.

Az eltűnt és meglelt Immaculata és másolata az első a Püspök vár kertjében, a második a Kamillusok zárdájában a Kálvária utcában. Az 1896-ban eltávolított szobrok közül egy a Kálvária utcai apácák kertjébe, egy az Orsolyitákhoz került, 1948. a rendek államosítása után nyomuk veszett. Reméljük a kutatás a valódi Immaculata szobrot találta meg.

Az Immaculata szobor sajtóságos vándorútján, itt épp a kőtár bejárata felett

A bécsújhelyi Szentháromság oszlop ma

Ugyan a helyszínen sajnos nem jártam, mármint Bécsújhelyen, de sikerült egy fotót szerezni az ottani szoborról. A mi Mária oszlopunk és az ottani Szentháromság szobor egyidős, megrendelője (katolikus egyház), de vélhetően alkotója is azonos. Számomra a két szobor között rendkívül sok rokon vonás ismerhető fel. Jómagam csak egy hasonlóságot emelnék ki, mégpedig a szobor körüli három lépcsőt. Értesülesem szerint ennek a lépcsősornak a helyreállítására Győrben nem lesz mód. Ezt a tényt igen sajnálatosnak tartom. A Mária oszlop szépsége, az ábrázolt szentek méltósága megfelelő mértékű szobortalapzat kiemelés nélkül – lépcsősor- kevésbé érvényesül.

Erre szerintem a Mária szobor oszlopának látványos állagromlása és az ezzel kapcsolatos felújítási kényszer lehetőséget adna. A korábbi 1987-es felújításkor már gond volt az oszlopot a talapzathoz rögzítő csap, illetve annak korróziója. Ugyanez elmondható a Mária szobor rögzítő-csapjáról is az oszlop tetején. A két fém elem korróziója következtében térfogat növekedésen megy keresztül, így lassan, de biztosan szétfeszíti a kő oszlopot, de a hőmozgás, melyet a fém csap a már kitágított kőfuratban végez az oszlop instabilitásához vezet.

Az oszlop és a jól látható repedések

A Szobor története:

1686-ban Kolonich Lipót akkori győri püspök a bécsújhelyi minta alapján szobrot emeltet a győri Piac téren (mai Széchenyi tér) Budavár töröktől történt visszafoglalása alkalmából.

Kolonich Lipót győri püspök 1695-től esztergomi érsek

A szobor különlegessége, hogy szobrai barokk, míg középső tömbjének reliefjei késő-reneszánsz stílusúak. (Ez a szobrászati alkotások között nagyon ritka.) Sajnos a szobor alkotóját nem ismerjük. A szobrot története folyamán többször restaurálták, először 1833-ban. Ezt a munkát Marschal József és Marschal Ferenc győri kőfaragó szobrászok végezték el, ez időben került Koppendorfer Ferenc által kikövezésre a szobor közvetlen környezete.

Nem tudjuk pontosan, de valószínű, hogy a szobor külső kő-balusztrádos kerítése és az annak sarkán lévő négy szobor- melyekről az előzmények során már szóltam- a 18. század folyamán utólag került a központi szoborcsoport köré. Vagy ezekkel az elemekkel egy időben, vagy később a kőkerítésre kovácsolt vas rács készült. A központi talapzaton, valamint a külső korlátmező felező pontjain kovácsolt vas lámpákat helyeztek el.

1897-ben került sor egy újabb renoválásra, ekkor a városi mérnöki hivatal a szobrot a tér közepére kívánta helyeztetni.

- Itt kell megjegyezni, hogy a Lloyd épület kóros ránövése a térre ekkor már kiterjedt folyamatként felborította a kényes egyensúlyt. Az épület nemcsak felfelé, hanem északi és nyugati irányban is olyan mértékben nőtt, hogy az egykori földszintes épület uralkodó, jelenleg „rákosi barokk” térelemmé vált. -

A várható költségek miatt a szobor áthelyezésről akkor lemondtak, megkísérelték azonban a szobrot nyugati irányba fordítani, de ez a művelet is elmaradt, így végül a szobor felújítása került pályáztatásra. Két aspiráns közül Krause József

selmecbányai templomrendező vállalata és Szász Gyula budapesti akadémikus szobrász-tanár ez utóbbi nyerte el a munkát.

A felújítás során a négy külső szobrot eltávolították, a kő korlát tetejére az addigi lándzsás korlát helyett neobarokk, indás kovácsolt vas korlát került elhelyezésre, a külső lámpások is lekerültek, de a központi tömbre egy kovácsolt vas lámpás lett függesztett módon elhelyezve. Ezekkel párhuzamosan Szűz Mária régi barokk koronája helyett magyar koronát kapott, a gyermek Jézus feje köré ekkor került a gloriola. A szobor tisztítási munkákat a győri Birkmayer cég végezte, melyek befejezése 1989 augusztusában történt.

Nem sokkal ezután 1907. május 20-án éjjel a szobrot villámcsapás érte, ekkor kis Jézus fejének és arcának fele megsemmisült. A rongálást csak 1916-ban javították ki, azt a munkát ismét a Birkmayer cég végezte.

Újabb restaurálásra 1986-87-ben került sor.

A neobarokk korlát ekkor már nem volt meg, a központi tömb szobrai kezében viszont az attributumok részben még megvoltak. Ezek ma már hiányzanak.

A Mária oszlop neobarokk díszráccsal purista átalakítása 1897 után

A Mária szobor leírása:

Négyszögletű, kb. 3,0 m magas kőtalapzatát párkányzat osztja két részre. Az alsó résznek két oldalát felírás, a harmadikat Kolonich püspök címere, a negyediket palermói Szent Rozáliának kör alakú keretbe foglalt domborművű képe díszíti, amint a barlangjában holtan fekszik. A felső részben Szent Erzsébetnek, Szent Márton lovagnak, Szent Flóriánnak és a kenyeret a saját testévé változtató Úr Jézusnak domborművű, remek képe van kivésve. E falazat négy sarkán Szent Antalnak, Szent Lipót hercegnek, Szent István királynak és Keresztelő Szent Jánosnak két méternél is magasabb szobrai állnak. Erről a talapzatról függött valamikor alá egy mesterművű kovácsolt vas lámpa. E talapzat folytatása a második, kisebb átmérőjű szintén négyszögű, 1,50 m magas kő talapzat, melynek négy oldalát szintén domborművű képek ékesítik; és pedig: az angyalok Kenyere, vagyis két plasztikusan faragott angyal a szentségtartóval, Xavéri szent Ferenc, kezében a kereszttel, Loyolai Szent Ignác misemondó ruhában, valamint Szent Sebestyén oszlophoz kötözve, mellébe fúródó nyíllal, ahogyan vértanúi halált szenvedett. Az egész talapzatot köröskörül művészien faragott lombfüzerek, kivésott, rövid, egyenlőszárú keresztek díszítik.

E második talapzataból emelkedik ki a 6.00 m magas vörös márványból (tardosi mészkő) faragott oszlop, mely virág és levéldísszel, angyalfővel ékesített oszlopfőben végződik. Az oszlopon áll a Boldogságos Szűznek 2,0 méternél magasabb szobra, karján a gyermek Jézussal és kezében a királyi pálcával. Lábai alatt a sárkány és a félhold, fején a magyar korona, a gyermek Jézus fején a dicsfény.

Bécsújhelyen még megvannak a szentek attribútumai

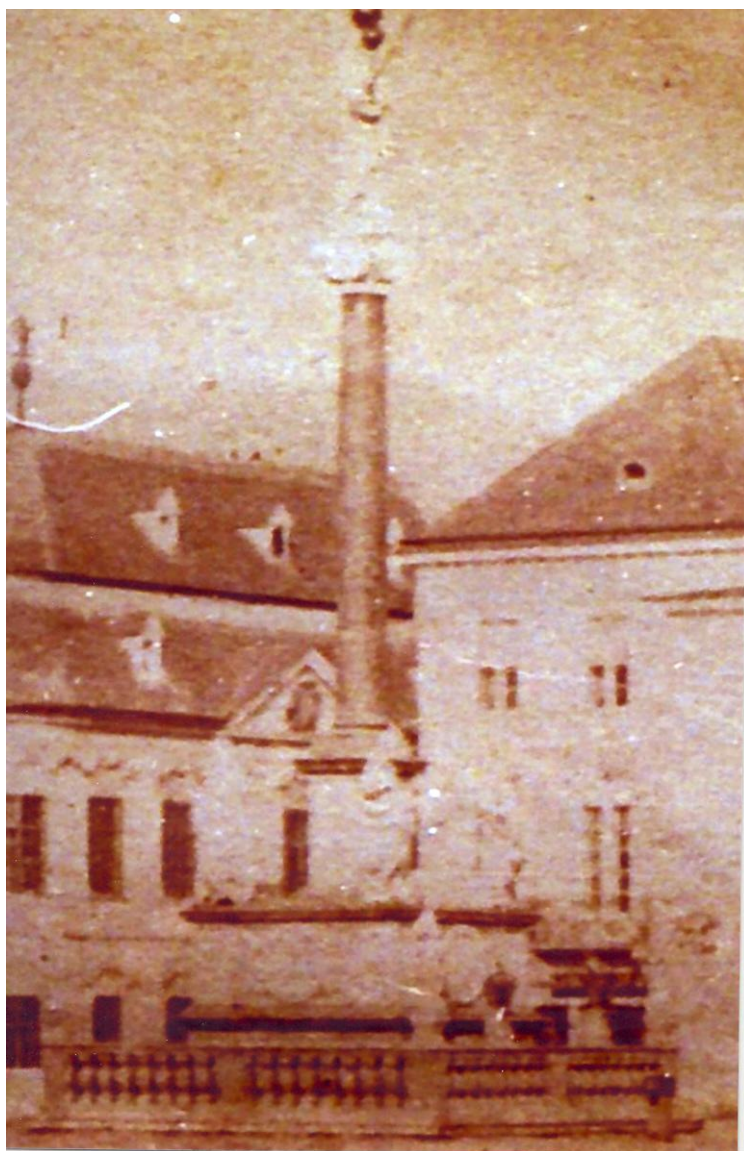

Két nézet az 1930-as évekből, a díszlámpa és az egyik attributum még megvan

Nemhiába mondják, az ördög a részletekben rejlik. Ezek a nagyítások azonban árulkodnak a győri Mária oszlop és szoborcsoport korunkban is tartó „elszegényesedéséről”. Ez a folyamat 1897-ben kezdődött, és tartott a legutolsó, 1987-es felújításig. A purista szellemű szobrász eltávolította a külső szobrokat, a lándzsás szegélykorlátot, a korlátmezők felezőpontjain álló kovácsolt vas díszlámpákat. Vélhetőleg ekkor tűnt el a szentek kezéből az java attributumok is. Ezek kö-

zül egy ugyan hiányosan, de visszakerült, amúgy odatámasztva a szobor testének.

Az 1850-es években készült fénykép részletén is jól látszik a szobor véleményem szerint teljes kiépítettségének állapota. A díslépcsők egy része még látszik, de be kell tudni az 1833-as első renoválásnak, hogy a klasszikus 3 lépcsős szobor körítés már hiányzik. Ekkor rendezték ugyanis a teret, sajnos pont a Lloyd épület egyik átépítése miatt, ekkor kezdődött a Mária oszlop tér általi „elnyelése”. Innen már csak egy lépés az 1897-es purista „restauráció”, mely a szobor együttes újabb szegényedését okozta.

A szentek attribútumai röviden:

Szent Antal:	gyermek Jézus, könyv liliom, kenyér
Szent Lipót:	lándzsás zászló, kétfejű sasokkal
Szent István:	lándzsa, korona, jogar, kard
Keresztelő Szent János:	kereszt

A győri Mária oszlop szentjei „üres kézzel”

Hieronymi Ottó 1822-es ábrázolása a térről, a Mária oszlop nélkül

A korábbi tanulmányból kimaradt, de néhány gondolat a térburkolatról. Itt jól láthatóan kiskocka kő burkolat fedi a teret szegélyező utcákat, tény, hogy a festő a teret is „beburkolta”, de tudjuk, hogy ez akkor nem így volt.

A Fruhmann féle ábrázolással összevetve viszont megerősödni látszik az, hogy míg a tér belseje burkolatlan volt, az azt szegélyező utcák viszont kiskocka köves burkolattal rendelkeztek.

Ugyancsak kiegészítésként a múltkori tanulmányhoz közlöm egy másik forrásból a Lloyd vázlatos történetét, különös tekintettel a tulajdonosokra.

„Az egykori győri piacteret- ma Széchenyi tér- keleti oldalról egy robosztus épület zárja le. Ez a Széchenyi István Művelődési Központ, - a győriek szóhasználatában a Lloyd.

1400-1566	A legkorábbi adatok szerint ezen a helyen már az 1400-as évek végén is egy hatalmas épület állt, ami vendégfogadó volt, istállókkal, kocsiszínnel. Ez a székesegyház alapítványi vagyonának volt a tulajdona, és mint vendégház is működött 1566-ig.
1566-1580	1566-ban leégett, majd a káptalan házat épített ezen a területen, amit különböző bérlők által hasznosított.
1580-1598	Az 1580-as években a várkatonaság lefoglalta, majd a török 1598-as kiűzése után visszakerült az eredeti tulajdonoshoz, Aki bérlőknek adta ki. (1598-kb. 1650)
XVII. század 1784.	A várórség épülete, természetesen újból átalakítva. A város tulajdonába kerül az épület, de nem tudván vele mit kezdeni, a város elárverezte.
1785.	Február 16-án az árverésen Nigl József aranyműves 2781 rénes forintért megvette (1 rénes forint 60 krajcár) Nigl József a régi helyébe még ebben az évben új házat épített.
1786.	Október 3-án Tummelhouse Mihály vette meg 6000 rénes forintért.
1788.	Május 10-én Párdorf Péter tulajdonába kerül, szintén 6000 rénes forintért. Ő az épületet kávéházi, valamint úgynevezett táncvigalmi helyiségekkel bővítette ki, illetve át- és újjá építette
1813.	Április 30-án nemes Jankó János megyei pénztárnok vette meg az épületet.
1826.	Október 27-én a tulajdonjog Lehnhardt Ferenc kávészara szállott át, aki előcsarnokot épített hozzá, valamint átépítette Fruhmann Antal tervei alapján. Túlköltekezés végett fizetéseképtelen lett, ekkor a régi tulajdonos Jankó János vette meg. November 30-án az épület és a kávéházi jogosítvány Wakatzek Vincé-é lett. Ekkor nevezték el Redont-nak, vagy Vigardának, később Vigadónak.
1861-1916	1861. április 12-én megvásárolta a Győri Kereskedelmi Gyűlde, amely a következő átalakításokat végezte: az épület mindkét oldalát meghosszabbította, és az egyemeletes épületre még egy emeletet húzott. A Győri Kereskedelmi Gyűlde nevét az 1872-ik évi, februári alapszabályában Győri Lloyd-ra változtatta.
1916-1922	1916-ban az épületet és a berendezést eladták 170.000 koronáért a Győri Első Takarékpénztárnak és a Győr Városi és Megyei Takarékpénztárnak.

1922-1926	A Győri Lloyd az épület bérlőjével megállapodik, hogy az emeleti helyiségeket díjtalanul használhatja.
1926-1935	A Győri Lloyd visszaköltözik az eredeti épületébe. 1935. október 28-án a Győri Lloyd végleg kiköltözik az épületből. szórakoztatási funkció ... ?
1935-1947	Az ipartestület májusi határozatában a Lloyd épület megvásárlása mellett dönt. 1949-ben államosítják az ingatlant és október 2-án a Közületi Ingatlan Központ Győri Kirendeltségének adták át.
1947-1949	
1949-1964	Szakszervezetek Országos Tanácsa (SZOT) székház és kultúrotthon
1964-1968	Szabad Szakszervezetek Jókai Mór Művelődési Háza
1968-1984	Rába Városi Művelődési Központ
1984-1989	Szakszervezetek Széchenyi István Művelődési Központja
1989-2001	Széchenyi István Művelődési Központ
2001-	Területi Művelődési Intézmények Egyesülete (TEMI) Széchenyi István Művelődési Központ"

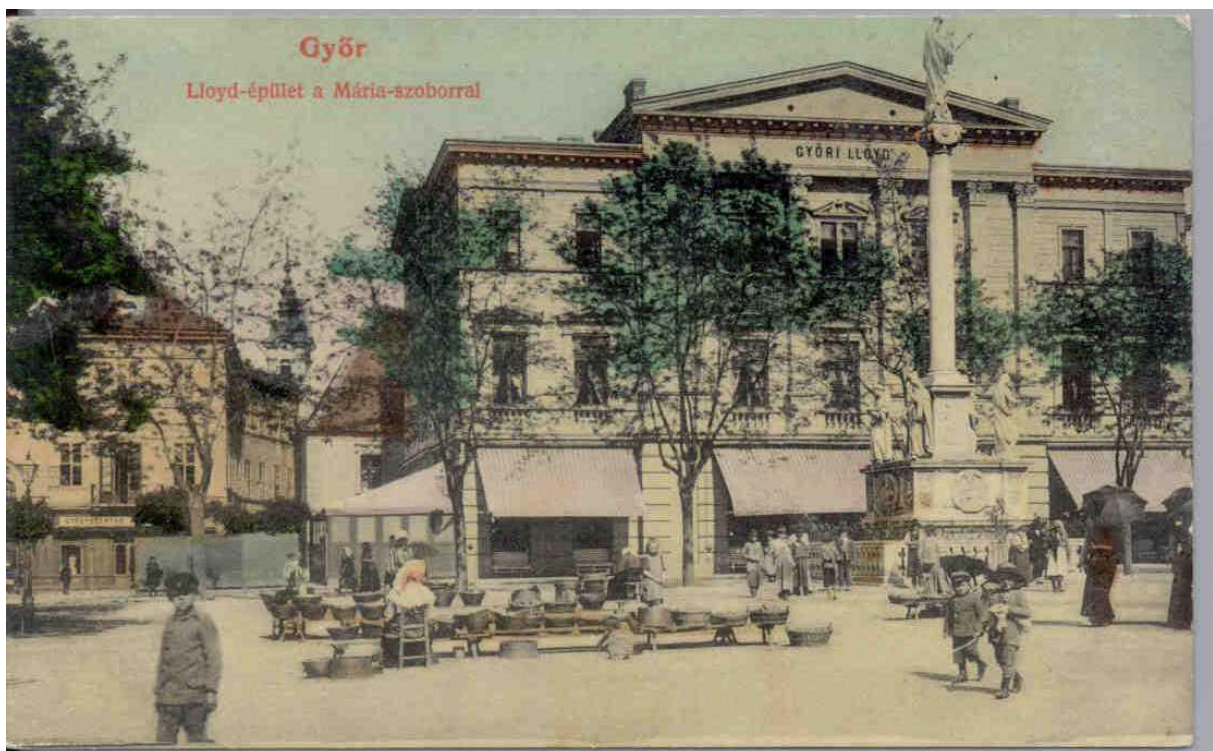
Eddig a forrás, mely fényes bizonyítéka az előzmények során írtaknak, miszerint a Lloyd épület az egyik leggazdagabb építéstörténetű épülete városunknak. Volt pillanat amikor Győr kezében tartotta az épület sorsát, csak élni nem tudott a lehetőséggel. Bízunk benne, hogy a jelentős átépítésre, emeletmagasításra szánt épület krónikáját is megírja majd egyszer valaki.

A Széchenyi tér az 1930-as évek derekán

Végezetül bemutatok néhány, a 20. század fordulóján készült, eddig nem szerepeltetett képet a térről és Lloydról. Felhívom a figyelmet a tér és szegélyező utcák vonalán hol megjelenő, hol eltűnő fasorokra.

Győr, 2009. március 9.

Szabó Gyula okl. ép. mérn.

A jelzett dátummal „lezárt tanulmány sajátos utóélete:

Az eltűnt szobrok körüli kutatás kezd egészen jó fordulatokban bővelkedni, ennek egy fejezete rácáfol a korábbi feltételezésekre.

Az Immaculata szobor a Kálvária úti apácák kertjében az 1930-as években

A szobor a Széchenyi téri Mária oszlopról 1897-ben leválasztásra került, ottani talapzatáról leválasztották, ellentétben a Szárazvámra került „társaival”.

A szobor neogótikus posztamensre lett állítva, „székely” ihletésű védőtetőt kapott. Az eddigi kutatások szerint a háború után már nem volt ezen a helyen, legalább is a még élő iskolai oktatók szerint.

Úgy tűnt a hiányzó szobor előkerült – vagy az eredeti, vagy a hiteles másolata- a Felvidéken, Csallóközben, Jurovce község északi határában, de az összehasonlítás csak a szobor méretbeli azonossága mellett nyert igazolást.

Mindenesetre az Immaculata ábrázolások a tanulmányban eddig közöltek

szerint is sokfélék, vannak hasonló elemek, ilyen például a föld (világ), a hold és a kígyó, melyen a Szent Szűz tapos.

Az 1986-os Mária oszlop felújítás során is történt kísérlet a hiányzó szobrok visszahelyezésére. Ennek során előkerült Xavéri Szent Ferenc szobra is, melynek pontos helyét Győrben jelenleg nem ismerem.

Xavéri Szent Ferenc szobra

További Immaculata ábrázolások az országban:

Az Immaculata ábrázolások sokféleségének gazdag tárházából néhány elem. Elgondolkodtató viszont, hogy a mi Mária oszlopunk hiányzó szobrai festett kőszobrok voltak, visszaállításuk esetén színeikkel egészen áthangolnák ezt a való-

ban egyedi alkotást. Gondoljuk csak végig, késő reneszánsz alapokon kora barokk belső és érett barokk külső szoborelemek, érett barokk díszráccsal, késő barokk dísz mécses-tartókkal. Ilyen alkotás csak Győrben lenne.

Nyitrán egy hasonló alkotás, de tiszta érett barokk stílusban, szépen felújítva, a szentek kezében az attributumok, aminek aranyozva kell lennie az aranyozott.

A nyitrai szobor teljes képe

A térről és a Lloyd épületről zárszóként:

Ma már eldöntött tény a Lloyd épület emeletráépítése. Félelmeim a tanulmányokban már korábban leírtakhoz képest nem változtak. Attól lehet tartani, hogy az itteni emeletráépítés elindít egy hullámot, melynek következményei egyelőre beláthatatlanok.

A Széchenyi tér Lloyd nélkül

Sokan kérdezték tőlem, de talán még többen tették fel a múltban a kérdést, a legkülönbébb szakmai diskurzusok alkalmával, milyen lenne a mai Széchenyi tér – egykori Piac tér, Fő tér – a Lloyd épület nélkül ?

Tóth Balázs barátom időt és fáradságot nem sajnálva egy régi, 1989-ben készült fényképen keresztül mutatja be most nekünk ezt az „állapotot”.

Nyilvánvaló ez egy teória, az épület magántulajdonban van, az pedig „szent” dolog, nem illik mások dolgába avatatlan prókátorként belebeszélni. Korábban készítettem magam is egy tanulmányt a térről és az emblematisz épületről, mely szakmai körökben figyelmet keltett. Nos ez itt nem egy tudományos mű, pusztán egy látvány alapú fejtegetés, remélem nem bánt senkit. Az épülettel kapcsolatban mindig azon az állásponton voltam, hogy az Győr egyik legváltozatosabb, legszínesebb építéstörténetű háza. Jelen állapotában nem szerencsés látvány, mivel tömege „meghaladja” a tér lehetőségeit. Pontosabban fogalmazva a sokszori bővítés és átépítés miatt jelenleg nagyobb térre volna szüksége.

Volt azonban a térnek és épületnek olyan, gyakorlatilag 1885-ig tartó állapota, amikor ez az arány még mesteri módon fennállt. Csak utalok itt Dr Winkler Gábor híres Győr könyvére. Ez a Fruhmann féle épület volt, melyet aztán a sokszori átépítés egyszerűen elnyelt, magába olvasztott.

Remélem a kísérletet tudjuk majd folytatni, és lehetőség kínálkozik majd más nézőpontból való ábrázolás bemutatására is.

Furcsának tűnik, de létezett már történelmünk folyamán a tér úgy, hogy az épület ott, mai helyén nem állt. Ez történt tudomásom szerint 1795-ben, amikor az egykori katonai fővártát elbontották, valamint 1566-ban amikor az éppen itt álló káptalani vendégfogadó a nagy győri tűzvészben leégett.

Jóllehet 1566-ban a tér sem jelenlegi formáját mutatta, nem volt még Bencés templom, rendház iskola, nem volt Apátúr, Vastuskós ház, de nem állt a volt győri Városház épülete sem.

Kár volna bolygatni a múltat, nézzük inkább a képet, ahogyan a Lloyd épület mögötti Curia Nobilitatis feltárulkozik. A Fazekas köz megszűnik, de a térhez képest ferde vonalát őrzi maga az épület. A Bencés templom és a Mária oszlop a megnövekedett tér közepe felé kerül, anélkül, hogy ténylegesen helyet változtatna. A Lloyd teret eluraló szerepe után a kisebb tömegű, alacsonyabb keleti térfal már majdnem kontrasztba kerül a Gyógyszertár tér sarki épülettel, amely egyébként sajátos, de nem kellemetlen hangulatú zugot képez a sorból kissé előlépő tömegével. Nagyobb hangsúlyú lesz a Liszt F. utca térre kifutó szakasza, de a Gyógyszertár közön a város, egyébként hangulatos, patinás részére a térről is kínálkozik rálátás.

A Széchenyi tér bővülése kezdi sejtetni egy rendezvénytér képét. Méghozzá ebben az állapotában, terjedelménél fogva már nagyobb rendezvényt is magába fogadhat.

Mivel nem adhatok javaslatokat, pusztán csak egy gondolatot szeretnék átadni a tisztelt Olvasóknak arról, hogy egy épületnek, térnek mennyiféle sorsa van, mennyi arcát képes megmutatni nekünk, ha a korszerű technika azt lehetővé teszi. Amit jelenleg a számítógép virtuális világa nyújt, azt láthatjuk, természetesen egy adott szemszögből, egy adott pillanatban, de az építészeti játék örömét elvenni egyikünkől sem lehet.

A kép alatti szöveg az Összefogás című polgári havilapban 2009. május hónapban megjelent cikk teljes terjedelemmel.

Utoljára a KUHEN díszkútról.

Sajnálatos, de minden kísérlet ellenére sem sikerült előremozdítani a díszkút, mint markáns térelem visszaállításának ügyét. Ez a kút egy valóban sajátos és egyedi térelem volt, hiszen copf stílusú díszkút nem sok helyen van hazánkban, másrészt pedig kb. 4,5 méteres magasságával a tér elemei között meghatározó szereppel bírt.

A térburkolat eltávolítása után az előzményekben várt mélységben a kút alapfalai nem kerültek elő. A térszín további mélyítésekor, kb. 1,40 m-es mélységben a sárga homokkal 1892-ben eltömedékelt kútkör napvilágra került, környezetében tégladarabokkal. Az időközben elkészült burkolat

miatt a kút helyreállítása már csak jelentős többletköltség árán lenne lehetséges.

A mellékelt, a burkolatbontás és feltöltés idején készült képeken ez a homokkör jól látható, helyén még karójelzés is van. A későbbi korok kutatóinak így talán nem kell majd találgatásokba bocsátkozniuk. A díszkút pontos helyszíne, története és ábrázolása, ha máshol nem is, de jelen tanulmány keretei között majd rendelkezésükre áll.

Mégsem szabad azt hinni, hogy a dolgok meg nem változtathatóak. A Mária oszlop körüli hármass lépcsősor úgy tűnik mégiscsak megvalósul. Jelenleg még kibetonozott formában, de valószínű majd burkolattal is látható lesz. A Mária oszlop keletkezése körüli időből az oszlop és a Lloyd között megtalálták az egykori pellengért is. A szobor talpazata és a pellengér szintje között helyszíni becslésem szerint 45 cm szintkülönbség volt, így a hármass lépcsősor megléte- nemkülönben a szobor körül kibontott téglák által is igazolva- többé nem illúzió.

Győr, 2009. június 22.

Szabó Gyula okl. ép. mérn.
lokálpatrióta